

Náhrada za ztížení společenského uplatnění

I když vyhláška č. [440/2001](#) Sb. nestanoví, jako jedno z hledisek, zda poškozeným je muž či žena, neznamená to, že by tuto okolnost nebylo možno zvážit v konkrétním případě při stanovení výše náhrady za ztížení společenského uplatnění.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 25 Cdo 2596/2006, ze dne 16.10.2008)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně nezletilé K. H., zastoupené advokátkou, proti žalované N. J., zastoupené advokátkou, za účasti Č. p., a.s., o náhradu škody na zdraví, vedené u Okresního soudu v Jihlavě pod sp. zn. 9 C 785/2002, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 16. ledna 2006, č. j. 44 Co 93/2005 -189, tak, že rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 16. ledna 2006, č. j. 44 Co 93/2005 - 189, se v měnícím výroku o zamítnutí žaloby co do částky 1.914.750,- Kč a v závislých výrociích o náhradě nákladů řízení zrušuje a věc se v tomto rozsahu vrací Krajskému soudu v Brně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Okresní soud v Jihlavě rozsudkem ze dne 27. října 2004, č. j. 9 C 785/2002-143 uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni k rukám jejího zákonného zástupce částku 229.500,- Kč na bolestném a 2.409.750,- Kč na náhradě za ztížení společenského uplatnění, co do zbývající částky 780.000,- Kč žalobu zamítl a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Rozhodl tak o nároku nezletilé žalobkyně na náhradu škody na zdraví, způsobené jí dne 25. září 2000 vznícením vnitřního prostoru inkubátoru na novorozeneckém oddělení žalované, kde byla žalobkyně po narození umístěna. Odpovědnost žalované soud posoudil podle § 421a obč. zák., neboť škoda byla způsobena okolnostmi majícími původ v povaze použitého přístroje. Náhradu bolestného stanovil ve výši desetinásobku základního bodového ohodnocení a náhradu za ztížení společenského uplatnění ve výši stonásobku základního bodového ohodnocení (675 bodů) podle vyhl. č. [32/1965](#) Sb. (ve znění pozdějších předpisů) a další desetinásobek za ztížení společenského uplatnění po odstranění malíku levé ruky (375 bodů) podle vyhl. 440/2001 Sb. Výši odškodnění za ztížení společenského uplatnění odůvodnil zejména věkem a zdravotním stavem žalobkyně v době vzniku škody, budoucím dosahem trvale jizevnatého postižení kůže (utrpěla popáleniny II. a III. stupně v rozsahu 20% na levé části těla od horní končetiny po hýždě), jež vylučuje žalobkyni ze sportovní činnosti i možného hudebního zapojení (amputace malíku na levé ruce), ale hlavně estetickým poznamenáním na celý život v její společenské roli dívky a ženy, především v době dospívání, kdy jednou z hlavních hodnot je krása těla, když už i nyní je hendikepována.

K odvolání žalobkyně i žalované Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 16. ledna 2006, č. j. 44 Co 93/2005 - 189, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o náhradě za ztížení společenského uplatnění změnil tak, že žalované uložil zaplatit žalobkyni částku 495.000,- Kč, co do částky 1.914.750,- Kč žalobu zamítl a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Po odečtení plnění, jež bylo již žalobkyni poskytnuto, přiznal na bolestném a za ztížení společenského uplatnění celkem částku 724.500,- Kč. Odvolací soud vycházel ze stavu zjištěného soudem prvního stupně a shodně s ním posoudil odpovědnost žalované podle § 421a obč. zák. a ztotožnil se s ním v závěru o celoživotním funkčním a estetickým postižení žalobkyně včetně jejího trvalého omezení pro některé činnosti, k nimž je potřeba ruky. Při úvaze o výši odškodnění za ztížení společenského uplatnění neaplikoval - na

rozdíl od soudu prvního stupně - § 7 odst. 1 vyhl. č. [32/1965](#) Sb. (ve znění pozdějších předpisů), stanoví 30,- Kč za jeden bod, nýbrž s přihlédnutím k nyní účinné právní úpravě počítal s částkou 120,- Kč za 1 bod základního bodového ohodnocení. Vzal v úvahu novorozenecký věk žalobkyně v době úrazu i omezení v budoucím životě rodinném, dovedl, že jde o případ výjimečný a mimořádného zřetele hodný, přihlédl k tomu, že celý lidský život ponese žalobkyně fyzické zohyždění a duševní trauma, avšak veden úvahami o kráse lidského těla, neshledal výraznější omezení žalobkyně z hlediska volby povolání a výdělečných možností a v zásadě taktéž pro možné profese rukodělné. S ohledem na „odklon nastupující právní úpravy od zdůraznění rozdílu mezi mužem a ženou v otázkách významu tělesného vzhledu“ vymezil tři důvody pro mimořádné zvýšení náhrady, a to ztížení uplatnění v životě rodinném, celoživotní fyzické zohyždění a duševní trauma. Vzhledem k tomu usoudil, že trojnásobek za 1.500 bodů, ohodnocených podle vyhl. 440/2001 Sb., tj. celkem 540.000,- Kč odpovídá tomuto stavu. K námitkám v odvolání podotkl, že odškodnění, „povýšené o řády“ by mělo „dalekosáhlé důsledky pro trh i státní správu“ a z obecnějšího rozhledu by taky nemělo smysl stavět žalovanou jako dlužníka do předlužení, což by v důsledku bylo kontraproduktivní.

Proti tomuto rozsudku podala žalobkyně dovolání z důvodu podle ust. § 241a odst. 2 písm. b) a odst. 3 o. s. ř. a následně upřesnila rozsah dovolání na částku 1.914.750,- Kč. Nesouhlasí s hodnocením následků poškození zdraví pro její společenské uplatnění v dalším životě, jak je provedl odvolací soud, který sice hodnotil její stav jako trvalý se všemi následky z toho vyplývajícími, avšak odmítl uznat krásu lidského těla jako jednu z hlavních společenských rolí dívky a ženy a rovněž fenomén krásy lidského těla v podstatě s tím, že tělesný vzhled je významný jen případně, že by se žalobkyně chtěla stát modelkou. Přehlíží tak, že žalobkyně je poznamenána na celý život v normálním způsobu života. Dovolatelka poukazuje na to, že jak minulá, tak i současná právní úprava v případech odškodnění za ztížení společenského uplatnění reflektuje rozdíly mezi mužem a ženou. Namítá, že ochrana lidského zdraví občana by měla být nadřazena nad trh i státní správu a nelze brát ohledy na stav poměrů žalované, zejména když jednou z příčin poškození zdraví bylo porušení bezpečnostních předpisů. Dovolatelka zdůrazňuje princip proporcionality mezi přiznanou výší náhrady za ztížení společenského uplatnění a způsobenou újmou, jak vyplývá z judikatury Ústavního soudu, zejména z nálezu III. ÚS 350/03, jímž se odvolací soud při svém rozhodování neřídil. Navrhla, aby byl rozsudek odvolacího soudu v měnícím výroku i ve výrocích závislých zrušen a věc vrácena Krajskému soudu v Brně k dalšímu řízení.

Ve vyjádření k dovolání žalovaná vyjadřuje souhlas s rozhodnutím odvolacího soudu, jež považuje za správné, a naopak za nezdůvodněné považuje navýšení náhrady, jak bylo učiněno soudem prvního stupně. Stanovené odškodnění je přiměřené i vzhledem k tomu, že v mezidobí nabyla účinnosti vyhl. č. [440/2001](#) Sb., a násobek stanovený odvolacím soudem reflektuje již změny společenských poměrů, které se odrazily právě v navýšení bodového ohodnocení v citované vyhlášce. Navrhla zamítnutí dovolání v rozsahu, ve kterém byl rozsudek soudu prvního stupně změněn, a odmítnutí dovolání v rozsahu, ve kterém byl potvrzen.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobou oprávněnou - účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), řádně zastoupeným advokátem ve smyslu § 241 odst. 1 o. s. ř., přezkoumal rozsudek odvolacího soudu podle § 242 odst. 1 a 3 o. s. ř. a dospěl k závěru, že dovolání proti výroku rozsudku odvolacího soudu, kterým byl změněn rozsudek soudu prvního stupně, je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a je opodstatněné.

Při škodě na zdraví se bolesti poškozeného a ztížení jeho společenského uplatnění odškodňují jednorázově (§ 444 obč. zák.).

Podmínky pro poskytování těchto náhrad a jejich výše je stanovena ve zvláštním právním předpise. Soud, který rozhoduje o nároku na náhradu za ztížení společenského uplatnění, musí nárok posoudit

podle právního předpisu, jenž na daný případ dopadá. Vyhláška č. [440/2001](#) Sb., která byla vydána k provedení ust. § 444 odst. 2 obč. zák., nabyla účinnosti dne 1. 1. 2002 (§ 11) a zrušila předchozí prováděcí vyhlášku č. [32/1965](#) Sb., ve znění pozdějších předpisů. Podle ust. § 9 vyhlášky č. [440/2001](#) Sb. bolest a ztížení společenského uplatnění způsobené škodou na zdraví, které vznikly přede dnem nabytí účinnosti této vyhlášky, se posuzují podle dosavadních právních předpisů.

Odvolací soud uvedl, že rozhodnutí o uplatněném nároku se řídí předchozím právním předpisem, tj. vyhláškou č. [32/1965](#) Sb., ve znění pozdějších předpisů, avšak zároveň vyloučil aplikaci ust. § 7 odst. 1 této vyhlášky o hodnotě bodu a při svém rozhodnutí o výši náhrady vzal za podklad hodnotu bodu stanovenou ve vyhl. č. [440/2001](#) Sb. a základní bodové ohodnocení provedené podle nynější právní úpravy, takže o zvýšení náhrady rozhodoval nově na základě jiných podkladů. Odstup času od úrazu ani délka soudního řízení však nemohou být důvodem pro stanovení jiné výše hodnoty bodu, než je uvedena v právním předpise, jenž se na uplatněný nárok vztahuje. Podstatnější než tato nejasnost při aplikaci právního předpisu je však výsledek úvah, jež vedly odvolací soud ke stanovení celkové výše náhrady za ztížení společenského uplatnění. Nejde totiž jen formalisticky o velikost násobku základního bodového ohodnocení, nýbrž rozhodující je celková výše odškodnění s ohledem na proporcionalitu mezi částkou náhrady škody a způsobenou újmou.

Zvýšení náhrady podle § 7 odst. 3 vyhlášky přichází v úvahu jen ve zcela výjimečných případech hodných mimořádného zřetele, kdy možnosti poškozeného jsou velmi výrazně omezeny či zcela ztraceny ve srovnání s vysokou úrovní jeho kulturních, sportovních či jiných aktivit v době před vznikem škody (srov. např. R 10/1992). Výše náhrady za ztížení společenského uplatnění je v zásadě založena na srovnání způsobu života poškozeného a jeho aktivit v době před poškozením a poté. Zvýšení náhrady tedy zásadně vychází ze srovnání aktivit a způsobu života poškozeného před poškozením zdraví se stavem, který u něj nastal v důsledku poškození, a spočívá na skutkovém zjištění, zda a nakolik jsou v důsledku škody na zdraví omezeny či zcela ztraceny jeho předchozí možnosti k uplatnění v životě a ve společnosti. Je úkolem soudu, aby v každém jednotlivém případě posoudil, jaké zvýšení náhrady za ztížení společenského uplatnění je v konkrétní posuzované věci „přiměřené“. Tato úvaha není zcela neomezená, neboť právní předpis tím, že rámcově stanoví předpoklady pro vznik nároku na základní výměru ztížení společenského uplatnění a pro vznik nároku na její zvýšení, stanoví zároveň hlediska, ke kterým je třeba přihlížet a jimiž se úvaha soudu o rozsahu zvýšení v jednotlivých případech řídí. Vždy však platí, že mezi výší přiznané náhrady a způsobenou újmou musí existovat vztah přiměřenosti.

Vzhledem k tomu, že k trvalému poškození zdraví nezletilé žalobkyně došlo v jejím nejtěžším věku, nelze v daném případě hodnotit, jak následky zranění konkrétně zasáhly do jejího dosavadního života a nakolik jsou její nynější možnosti pro uplatnění v životě a ve společnosti omezeny či ztraceny v porovnání s předchozím rozsahem a kvalitou jejího společenského, profesního, rodinného, sportovního i jiného uplatnění. Jednoznačné ovšem je, že s následky poškození zdraví, spočívajícího v trvalém zjizvení kůže, ztrátě malíku a duševním traumatu, se bude žalobkyně vyrovnávat celý život, od dětství přes školní věk a dospívání, hledání partnera a založení rodiny, výběr zaměstnání, provozování sportu, svých zálib a i jiných možností, které se jí v životě naskytanou. Už vzhledem k tomu, že náhrada za ztížení společenského uplatnění představuje jednorázové odškodnění za nepříznivé důsledky pro životní úkony poškozeného, pro uspokojování jeho osobních a společenských potřeb a plnění jeho společenských úkolů, nelze a priori vylučovat vliv poškození na určité oblasti lidského života, zejména když stav poškození nemá dle lékařských prognóz naději na zlepšení. Odvolací soud rozsah zvýšení náhrady uvažoval pouze z hlediska budoucího omezení v životě rodinném, a i když zdůraznil celoživotní fyzické zohyzdění a duševní trauma, již se nezabýval tím, jak se tyto okolnosti projeví v jednotlivých oblastech lidského života a jak ovlivní společenský, kulturní, pracovní a sportovní život poškozené.

Nelze souhlasit ani s názorem odvolacího soudu, který „vnímal určitý odklon nastupující právní

úpravy od zdůraznění rozdílu mezi mužem a ženou v otázkách významu tělesného vzhledu“. Nyní platná vyhláška č. [440/2001](#) Sb. sice – na rozdíl od předchozí vyhlášky č. [32/1965](#) Sb. – nestanoví jako jedno z hledisek, zda poškozeným je muž či žena. To ale neznamená, že by tuto okolnost nebylo možno zvážit v konkrétním případě při stanovení výše náhrady za ztížení společenského uplatnění, zejména když jedním z nejzávažnějších důsledků je zohydění tělesného vzhledu dívky - ženy, což v těchto souvislostech není jev „bez právní relevance“. Navíc hlediska uvedená v § 3 vyhl. č. [440/2001](#) Sb. jsou pouze demonstrativní.

Odškodnění za následky poškození zdraví, které žalobkyně utrpěla při samém vstupu do života, musí též odpovídat principu proporcionality, z něhož vyplývá požadavek, aby výše odškodnění bolestného a ztížení společenského uplatnění byla přiměřená způsobeným následkům a jiným peněžitým náhradám (srov. rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 350/03).

Z uvedeného vyplývá, že posouzení odvolacího soudu v jeho rozhodnutí, týkající se výše nároku, je neúplné, a tedy nesprávné. Proto dovolací soud rozsudek odvolacího soudu v rozsahu napadeného výroku, jímž byl rozsudek soudu prvního stupně změněn tak, že v částce 1.914.750,- Kč byla žaloba zamítnuta, a ve výrocích závislých, zrušil a věc mu v tomto rozsahu vrátil k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 , 3 o. s. ř.).

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Promlčení, insolvence](#)
- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Započtení pohledávek \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Ušlý zisk](#)
- [Škoda vzniklá provozní činností](#)
- [Styk dítěte s osobou společensky blízkou](#)
- [Spotřebitel](#)
- [Náležité odůvodnění jako procesní záruka \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odměna advokáta \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)